

Тетяна Гнатюк

студентка 5 курсу спеціальності

«Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник: **Долженко І.І.**,

к.е.н., доцент кафедри фінансів,

Національний університет біоресурсів

і природокористування України,

м. Київ

ПІДХОДИ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗОСЕРЕДЖЕНОСТІ ВИРОБНИЦТВА АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

В умовах сучасності, в період глобалізаційних тенденцій, посилюється рівень концентрації виробництва. Така тенденція також прослідковується і в аграрному секторі економіки і цей процес є доволі інтенсивним для вітчизняної аграрної сфери. Формою його прояву є безпосереднє скорочення чисельності фермерських господарств та збільшення обсягів сільськогосподарських земель у користуванні агрохолдингів (табл 1).

Таблиця 1

Розподіл підприємств, які здійснювали сільськогосподарську діяльність за розміром сільськогосподарських угідь на 1 листопада 2017 року

Площа, га	Кількість підприємств		Площа с-г угідь	
	у % до загальної кількості	тис.га	у % до загальної кількості	тис.га
Підприємства, що мали с-г угіддя	40735	89,4	19960,2	100,0
у т.ч. площею, га				
до 5,0	3138	6,9	10,1	0,1
5,1–10,0	2594	5,7	20,3	0,1
10,1–20,0	3937	8,6	61,0	0,3
20,1–50,0	11263	24,7	424,9	2,1
50,1–100,0	4903	10,8	354,3	1,8
100,1–500,0	7372	16,2	1797,1	9,0
500,1–1000,0	2651	5,8	1891,4	9,5
1000,1–2000,0	2481	5,4	3570,9	17,8

Продовження таблиці 1

2000,1–3000,0	1084	2,4	2649,2	13,3
3000,1–4000,0	471	1,0	1635,4	8,2
4000,1–5000,0	276	0,6	1236,1	6,2
5000,1–7000,0	261	0,6	1526,3	7,6
7000,1–10000,0	138	0,3	1140,1	5,7
більше 10000,0	166	0,4	3643,1	18,3

Яскравим прикладом цього можуть бути агрохолдинги, які створені та функціонують завдяки вкладенням групи фондів прямих інвестицій NewCenturyHoldings (NCH), а саме: «Промінь Агро», «Чарівний світанок», «Золотий світанок», «ЛатАгро», «Біо Агро», «Краєвид-Інвест».

Досить високий рівень інвестиційної привабливості та сталий розвиток агрохолдингів пов'язаний з можливістю збільшувати виробничі потужності, опираючись на технологічні зміни, за допомогою активізації інноваційних процесів, що гарантує високий рівень віддачі капіталовкладень [1].

Таблиця 2

Площа землекористування і фінансовий результат найбільших агрохолдингів в Україні, 2017 р.

Підприємство	Площа землекористування, тис. га	Фінансовий результат, млн дол. США	
		ЕВІТДА	Чистий прибуток
UkrLandFarming	570	91	11
Кернел	560	319	176
Агропросперіс (NCH)	430	н/д	н/д
Миронівський хлібопродукт	370	459	230
Астарта-Київ	250	120*	62*
Мрія Агрохолдинг	165	8	115
ІМК	130	39	18
AgroGeneration	120	9*	13*
УКРПРОМІНВЕСТ-АГРО	117	н/д	н/д
Агротон	110	17	8

*млн Євро

Такі аграрні формування мають вагомні переваги проти невеликих сільськогосподарських підприємств, адже мають можливість мінімізувати власні ризики шляхом провадження діяльності на інноваційній основі. Як показують результати оцінювання статистичних даних, є певна закономірність, що висвітлює зворотній зв'язок між масштабом (розміром) підприємства та

потребою робочої сили для створення такого ж обсягу продукції [2]. З практики діяльності агрохолдингів спостерігаємо, що нарощення площ оброблюваних угідь за умов технологічного та технічного оновлення виробництва веде до вивільнення робочої сили. Саме тому, це являється одним з чинників, що має вплив на рівень безробіття сільського населення та частково посилює роль соціальної напруженості. Тож досить гостро постає питання оцінки ефективності зосередженості виробництва на сільськогосподарських підприємствах та перегляду поточних методичних підходів щодо її впровадження.

Це питання у своїх працях висвітлювали вчені, зокрема: В. Галушка, Т. Бібічев, В. Андрійчук, П. Гайдуцький, С. Дем'яненко та інші. Базуються всі сукупності методик на підходах до оцінки економічної ефективності зосередженості виробництва, а саме:

- ресурсному;
- витратному;
- ресурсно-витратному.

Задля пошуку та реалізації конкурентних плюсів аграрних підприємств у порівнянні з іншими крупними аграрними підприємствами, є необхідною адекватна оцінка власної концентрації виробництва. У даному питанні варто звернути увагу на застосування методу DEA-аналізу, за допомогою якого можна провести оцінювання діяльності підприємства з економічної та технічної позиції доволі швидко і легко. При використанні цього методу можна виявити найбільш вагомі фактори впливу на посилення технічної ефективності, а також виокремити які з чинників концентрації за сучасних умов господарювання не є обмежувочими. На основі цього варто формувати вірні управлінські рішення стосовно підвищення інтенсивності зосередженості на інтенсивність її ефективності.

Вищезазначений метод допомагає виявити ефективність за наступними критеріями:

- максимізувати виробництво певного продукту за певного обсягу ресурсів (output-орієнтована модель);
- при мінімальних затратах ресурсів виробити туж саму кількість продукту.

Завдячуючи практичному використанні методу DEA можливим стає не тільки виявлення фактичного стану, але й числового визначення та математичного пояснення варіантів резервів покращення ефективності використання ресурсів через вдосконалення виробничої системи [2, 3].

Резюмуючи все вищесказане, можна сказати, що агрохолдинги виконують не завжди свою соціальну функцію, хоча мають для цього фінансові можливості. Отож, можна зазначити, що подальший розвиток аграрної сфери не має міняти свій напрямок розвитку в сторону монополізації, а навпаки – гарантувати гармонійну діяльність різних господарських одиниць. Вагома роль в даному питанні відводиться аграрній політиці держави, зокрема у диференціації державної економічної підтримки.

Список використаних джерел

1. Kostyrko A. G. Components and Ways to Energize Investment Activity of Agrarian Sector in Ukraine / A.G. Kostyrko // World Applied Sciences Journal. – №30 (12). – 2014. – P. 1889-1891.
2. Андрійчук В.Г. Концентрація в аграрній сфері економіки: проблемні аспекти : монографія / В.Г. Андрійчук, І.С. Сас. – Київ : КНЕУ, 2017. – 303 с.
3. Farrell M. J. The measurement of productive efficiency / M.J. Farrell // Journal of the Royal Statistical Society. 1957. – Series A. – Vol. 120. – №3. – P. 253-281.